

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Dato
28.04.2023

Høringssvar – Politiets bruk av maktmidler

Mental Helse er Norges største bruker- og medlemsorganisasjon innen psykisk helse. Med nærmere 10.000 medlemmer fordelt over hele landet bidrar vi til å skape gode møteplasser. Våre 350 brukerrepresentanter bidrar til høy brukermedvirkning i helsetjenestene.

Mental Helse drifter flere kunnskapsbaserte prosjekter som er målrettet for ungdom og som forebygger mot psykiske helseutfordringer og selvmord. Siden 2007 har vi besøkt over 200.000 elever og 12.000 klasserom over hele Norge. Mental Helses landsdekkende svartjenester mottok i fjor over 370.000 henvendelser, igjennom telefon og chat. Tjenestene består av Hjelpetelefonen 116 123, chat /forum / skrive-tjeneste Sidetmedord.no, Foreldresupport, Studenttelefonen og Arbeidslivstelefonen.

Det males falske bilder

Offentlige myndigheter har forventet en økning av vold fra personer med alvorlige psykiske helseutfordringer. Blant annet har det blitt en egen sak i politiets trusselvurdering og det har blitt nedsatt en rekke utvalg som skal se på bruk av tvang, samtykkekompetanse og politiets bruk av vold. Sistnevnte har, etter Mental Helses mening, gjort en grundig utredning for å se nærmere på de faktiske forhold.

Mental Helse er sterkt bekymret over at politiets bistand i helsesaker registreres som økende, hvor de i større grad får ansvar for transport og håndtering av personer med psykiske helseutfordringer. Denne økningen har vært jevn de siste årene, og som utvalget peker på, kan det ha sammenheng med omprioriteringer i helsetjenestene.

«Etter utvalgets syn kan det uansett ikke gå upåaktet hen at politiet stadig må håndtere flere alvorlig psykisk syke. Trenden gir grunn til å understreke behovet for økt kompetanse om håndteringen av psykisk syke i politiet, samt å forbedre samhandling en mellom politiet og det psykiske helsevernet.»

Utvalget mener at politiet må få økt kompetanse på håndteringen av personer med psykiske helseproblemer, og viser til at dette burde gjøres jevnlig, men også i utdannelsen av tjenestepersoner. Samtidig viser de til behov for økt samhandling mellom politi og helsetjenester, noe UKOM har påpekt.

Men utvalget har gjort flere undersøkelser for å avklare om personer med psykiske helseutfordringer er et økende voldsproblem, noe som er både uklart og usikkert. At politiet må håndtere flere helsesaker er ikke synonymt med økt bruk av vold eller at det bør påpekes i trusselvurdering. Utvalget viser til at det finnes enkelthendelser som kan bekrefte påstanden, men at det må sees i sammenheng med at det har blitt færre behandlingsplasser for pasientgruppen og at det er mindre tid til behandling og oppfølging av den enkelte fra helsetjenestene. Det er heller ikke dokumentert at personer med psykiske helseproblemer har økt voldsbruk enn tidligere, men at færre får behandling kan være årsaken.

Side 1 av 2

Samtidig tar utvalget til orde for at ikke finnes nok forskning på voldsbruk mot personer med psykiske helseplager, noe Mental Helse også mener er svært problematisk og bidrar til et ensidig perspektiv på problemstillingen. Utvalget omtaler personer med psykiske helseutfordringer som «en sårbar gruppe» og hvor politiet står for maktforholdet. At den bør være hensiktsmessig og forholdsmessig bør vektlegges.

Utvalget påpeker noe vesentlig og viser til Bevæpningsutvalgets forsøk på å forklare det generelle inntrykket i økt trusselvurdering blant psykisk syke: «*nedgangen i kriminaliteten generelt kan også bidra til at psykiske problemer fremstår som en mer synlig drivkraft bak morgendagens kriminalitet*».

Denne effekten er tydelig i [rapporten som Kripos la frem i desember 2022](#) noe som bidrar til et uriktig og skadelig bilde av virkeligheten. Det eneste tallene i rapporten egentlig viser er at andel gjerningspersoner med alvorlige psykiske lidelser er stabilt over flere år, med et snitt siden 2014 på 30 % (tabell 2 s 23). I rapporten ser Kripos på gjerningspersoner med alvorlig psykisk lidelse i periodene 2014-2017 og 2018-2021, og skriver at «antallet gjerningspersoner med alvorlig psykisk lidelse var 53% høyere i den siste perioden» (s 7 og s 24). Dette gjengis som et av hovedfunnene, og ser veldig dramatisk ut.

Mental Helse blir bekymret når PST i sin trusselvurdering for 2023 legger tallene fra rapporten til grunn. At mennesker med alvorlig psykisk lidelse utgjør «en betydelig trussel» for samfunnet kan man ikke konkludere med, og dette understøttes også i denne [kronikken fra Psykologforeningen](#).

Vi er også urolige for utviklingen fordi politiet registrerer nøye hvorvidt et menneske bryter loven i psykisk ustabil tilstand, men fører ingen statistikk på hvor ofte politiet påfører skader eller utøver vold mot noen i behov av helsehjelp. Når mennesker er psykotiske er de i en sårbar tilstand der de som oftest ikke er voldelige, men har behov for å bli møtt med trygghet, vennlighet og kunnskap. Heldigvis er det mange i politiet med gode holdninger og kunnskap om dette, men langt fra alle. Spesielt viktig er dette i lys av midlertidig bevæpning av politiet.

Mental Helse har vært tydelige i at det er omdisponering i helsetjenestene som bidrar til at personer som trenger behandling ikke får den hjelpen de trenger. Bare de siste 20 årene har halvparten av døgnplassene forsvunnet. Selv om flere får poliklinisk behandling løser det ikke problemene for de med alvorlige psykiske helseutfordringer som trenger høy kompetanse, døgnbehandling og tett oppfølging over tid. Om politiet skal i større grad yte bistand i helsesaker, må tjenestepersonellet ha mer kompetanse på hvordan imøtekomme personer med psykiske helseutfordringer, noe utvalget også er tydelige på.

Utvalget bekrefter mange av Mental Helses synspunkter i at det er en helhetsvurdering som må ligge til grunn når man skal vurdere tiltak mot sårbare personer. Vi må se helhetlig på hvilket system som er skapt for å følge opp mennesker med alvorlige psykiske lidelser. Hadde vi hatt behandlingssteder som var dimensjonert for at denne gruppen med pasienter skal få rett behandling til rett tid og ikke minst nok tid til utredning og behandling, ville tvangs- og maktbruken vært mindre.

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen
Landsleder

Linda Berg-Heggelund
Generalsekretær

Side 2 av 2